

1986 – 2010

Bijna een kwarteeuw geleden?

Drie data staan centraal in de recente geschiedenis van de Sint-Pieterstoren, populair 'De Peperbusse' of 'd'Ofgebrande Kerke' genoemd.

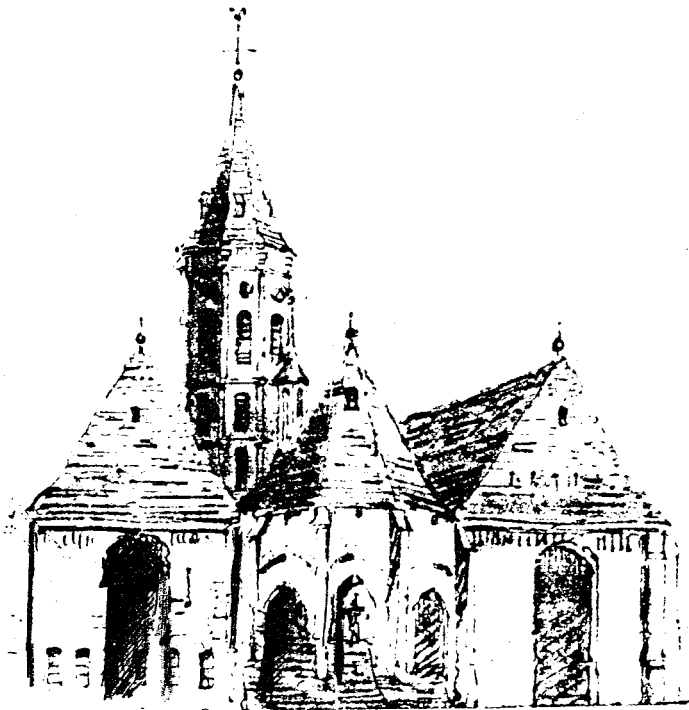
1986: de haan moet van de toren na een stormnacht van 25.01. Maar waar is die naar toe. Een paar weken later volgt de oprichting van de Peperbusse Sociëteit en onder druk van deze groep komt snel daarna de haan terug. Maar: wat doe je daar dan mee? .

1990-1991: oprichting en installatie van een museum in de Sint-Pieterstoren door Pierre Claes. In 2001 moet de deur dicht wegens slechte toestand van het gebouw.

2007: na verwoed zoeken naar steun, houdt Pierre Claes het museum voor bekeken. De stukken worden naar locaties in stadsgebouwen gevoerd.

Hierna kan je de drie startdocumenten in hun originele staat nalezen. Die stukken worden vanaf nu door de Peperbusse Sociëteit (Pierre Claes, André Baert en de voltallige redactie) volledig herzien, ontrafeld , aangepast en voor de leden van De Peperbusse gepubliceerd.

1. 1986.04.28: eerste brochure van de Peperbusse Sociëteit. Het was de bedoeling de aandacht opnieuw te vestigen op dit vergeten monument. (zie hieronder)
2. Vermoedelijk ergens in 1990: de eerste aankondiging van de opening van het Museum en de eerste eenvoudige bezoekerscatalogus. (zie hieronder)

Hun (de Oostendenaars) gloriezucht kent geen palen als hetzelfde jaar (1478) Broeder Gillis Baerdemaecker, bisschop van Sarepten, suffragaan van Ferry, op 19 juli uit Doornik komt om de nieuwe kerk feestelijk in te wijden.

"Ende tanderendaechs leyden daar Jan Lammaert, die prochie pape ; Stevenkin, Meegoet, die zuene van Pieter ; Vincentkin Meegoet, die zuene van Cornelis ; ende Jan Lombaert, die glasmakere, succesivelick deene voor ende dandere daer die vier eerste steenen, in goude ende zelve moortele, van der thorre der zelve kercke, aldaer die bisscop voorzeit metten zelve ooc eenen vijfsten steen toevouchde, maer zo differentelick van de voorgaende. Dat mense verteyn om tprofijts wille niet verlegghen en dorste."

Oostende Verteld

Karel Jockheere, 1970

DE SINT-PIETERSKERK EN VOORNAMELIJK DE "PEPERBUSSE"-TOREN

Als je de bouw en de historiek van de Sint-Pieterskerk nagaat, komt één datum naar voren : 1478. Maar er zijn ook andere referenties :

Daniël FARASYN (...?... p.41)

... De grote kerk is wel het oudste gebouw van de stad. Sinds 1411-1418 staat deze kerk in het zuiden van de stad.

Daniël FARASYN (...?... p.21)

... en een nieuwe kerk in 1438, waaraan in 1478 een zware vierkante toren werd toegevoegd.

INFO / Varia

In 1418 stond op diezelfde plaats de St. Pieterskerk, maar het gebruik van slecht materiaal noodzaakte een herbouw in 1478.

We hebben een aantal boeken doorgenomen, en dit is onze samenvatting, voor al gericht op de Peperbusse-toren. Tot aan de eerste helft van de 18de eeuw stond boven de robuuste basis een vierhoekige toren. Die werd later herbouwd tot een oktagonale toren. In die zin behoort de basis van de toren tot het oudste gebouw van Oostende. Oude gravuren / tekeningen tonen dat de toren vroeger niet aan het uiteinde maar in het midden van de kerk stond, terwijl nog andere gravuren/tekeningen aan de westzijde, dus waar nu de Peperbusse staat, een platte toren stond. In haar laatste vorm kan je haar vergelijken met de gerenoveerde halve vorm van de O.L.V.-kerk van Temse.

ZEER BONDIGE, NOG NIET HELEMAAL
GEVERIFIEERDE HISTORISCH
OVERZICHT VAN DE OUDE
SINT-PIETERSKERK,
EN DE RESTERENDE
"PEPERBUSSE"-TOREN.

19.07.1478.

De grond waar de nieuwe Sint-Pieterskerk komt wordt ingewijd door Z.D.H. Gilles BAERDEMAECKER, Bisschop van Sarepta en suffragant van het bisdom Doornik en door de Burgemeester Cornelius Mervoet.

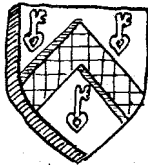
20.07.1478.

De eerste steenlegging door e.h. Jan LAMMAERT, pastoor der nieuwe kerk.

I. INSKRIPTIE OP DE ZUIDMUUR :

---

*De eerst steen van
dezen toren werd ge-
legd den 20 juli 1478
door E.H. Jan Lammaert, pas-
toor der nieuwe kerk die daags
tevorens ingewijd was geweest
door E.D.H. Gilles Baerdema-
cker, Bisschop van Sarepta en
Suffragant van het bisdom
Doornik en door den Burge-
meester Cornelius Mervoet;
Hij werd door vuur gedeelte-
lijk vernield den 19 juni 1712 en
In 1729 herbouwd. Den 14 Oogst
1896 brandde de kerk gedeeltelijk
af, maar de toren bleef ongedeerd.*

In 1746 besluiten ze de oude kerk af te zeggen en delven de vochtige grond uit voor een andere. Een jaar nadien overstroomt de vloed Vlaanderen, Zeeland en Holland. Oostende deelt natuurlijk mee van de brokken. Weer een jaar later zijn ze reeds getroost door de geboorte van een Filipje, zoon van aartshertog Maximiliaan en Maria van Boergondië. Fier als kemp-hanen stappen Oostendes benoemden mee op in de stoet te Brugge voor het doopsel. Hun laatste geld hebben ze besteed aan een zwart fluwelen pak, en voor elk aan een waskaars van vijf pond. Zulke protserige dingen zou ik voor mijn beeld niet willen. Hun gloriezucht kent geen palen als hetzelfde jaar Broeder Gillis Baerdemaeker, bisschop van Sarepten, suffragaan van Ferry, op 19 juli uit Doornik komt om de nieuwe kerk feestelijk in te wijden. Ende tsanderen-daechs leyden daar Jan Lammaert, die Prohiepape; Stevenkin Meegoet, die zuene van Pieter; Vincentkin Meegoet, die zuene van Cornelis; ende Jan Lombaert, die glasmakere, succesivelick deene voor ende dandere naer de vier eerste steenen, in goude ende zelve moortele, van der thorre der zelve kercke, aldaer die bisscop voorzeit metten zelve ooc eenen vijfsten steen toevouchde, maer zo differentelick van de voorgaende dat mense verteyn om tprofijts wille niet verlegghen en dorste.

(p. 73)

III. EDWARD VLIETINCK gebruikt deze 'gevleugelde' woorden in zijn HET OUDE OOSTENDE uit 1897.

"De voorname gebouwen der stad herinnerden toen (n.v.r.r.) vbbt het beleg van 1601, aan de rampen die haar, in haren strijd tegen de golven overgekomen zijn: het Nieuw Schepenhuis en de Nieuwe Kerk, door zand en zee van het noorden naar het Zuiden, om zoo te zeggen verschoven."

(p. 155)

08.12.1484.

De kluizenaarster wordt in de kerk door de deken van Oudenburg geïnstalleerd.

1489.

De stad wordt beschadigd door de bombardementen van het leger van Maximiliaan van Oostenrijk.

1493.

Herstel van de Nieuwe Kerk.

1501.

Het eerste kruis wordt op de toren geplaatst. De smid is Jan VAN DER MERSCH.

1601 - 1604.

HET BELEG VAN OOSTENDE.

*"doch luister, daar galmt een noodgeluid !
't Is de stormklok niet der groote vloedden,
maar de noodklok van omwenteling, oorlog en
geus."*

"Edw.VLIETINCK, p.160"

03.04.1603.

Op 3 april, melden de dagboeken :

*"Waait hij zo sterk dat geen mens op de wallen of
aan hun voet kan blijven rechtstaan. het midden-
torentje van de broos geschoten kerk daverd naar
beneden."*

"K. JONCKHEERE, p.129"

22.09.1604.

Overgave van de stad.

03.10.1604.

Aartshertogin Isabella komt naar Oostende.

1605.

Herstel van de Nieuwe Kerk.

1606.

Her-inwijden van de Nieuwe Kerk.

1612.

Plaatsen van schilderijen.

1641-1670.

Plaatsen van het koorgestoelte.

1674.

Plaatsen van preekstoel, die ondersteund wordt door 12 apostels (gemaakt door de Gentenaars Jory, Picq, Van Rombout en Pauli) in een algemene leiding van beeldhouwer Guilinium uit Antwerpen.

1675.

Monumentale marmeren Renaissance Portaal in Nieuwe Kerk.

1693.

Bedreigd door een beleg worden de archieven onder de toren verborgen.

1706.

Beschadiging van de stad door een bombardement van de Engelsen.

1712.

Herstel van de Nieuwe Kerk.

1712.

Door de onvoorzichtigheid van een loodgieter ... "hij werd door vuur gedeeltelijk vernield den 19e juni 1712 en in 1729 herbouwd." (Zuidkant van de toren ingegrift)

Dat betekent :

De kerk brandt af in 1712. Het beukengedeelte wordt herbouwd in 1717 en nadien, rond 1728-1729 wordt de toren, waarvan de vorm bleef bestaan, verbouwd : de vierkante basis blijft : maar daarop komt een oktagonale toren.

1745.

Beschadiging van de stad door een bombardement van de Fransen.

1764.

Opdracht tot bouw van de Calvarie in de Peperbusse-Sint-Pieterskerk, door de broeders van de Mont de Charitié (Loontiens)

1766.

Inskriptie op de omheining van de Calvarie-afsluiting

1793.

Beschadiging van de stad door een bombardement van de Fransen.

1797.

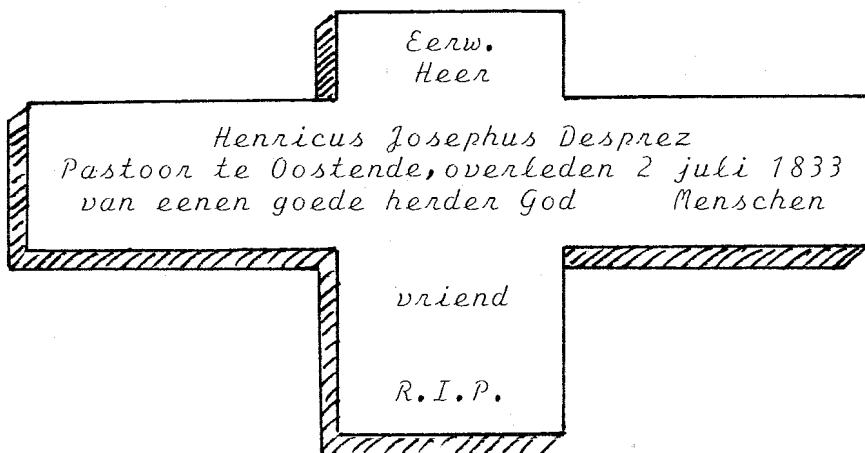

Herstel van de Nieuwe Kerk.

02.07.1833.

Grafinskriptie op Noordmuur, naast Calvarie en tussen Calvarie en Ecce Homo :

1859.

Het (eerste) praalgraf.

14.08.1896.

De Sint Pieterskerk brandt af. Alleen de toren blijft bewaard en de muren van de eigenlijke kerk.

1897.

Vermelding van de historische waarde in het Bulletin van de Koninklijke Kommissie van Kunst en Archeologie. Er is sprake van het afbreken van de toren.

"Zoek immers alhier geen oude gebouwen ; Slechts hier en daar ontwaart men nog een -niet altijd veranderd - woonhuis in de voorledene eeuw of vroeger opgericht. Alleen de hoofdkerk, die met den brand van 1896 nu ook komt te verdwijnen, dagteekende van de vijftiende eeuw, doch zij ook droeg de kenteekens van groote veranderingen, die aan geleden rampen herdachten."

"De Kerkstraat is eene der zeldzame straten van Het Oude Oostende die met naam en daad na de belegering tot nu toe in wezen gebleven zijn met dit verschil dat zij eertijds haren naam behield voorbij de markt, tot aan den havendijk."

1905 - 1906.

De Sint Petrus- en Pauluskerk wordt gebouwd.

Er is nog altijd gevaar dat de Sint-Pieterstoren afgebroken wordt.

24.09.1910.

Brief van Emilie VERHAEREN, Camille LEMONNIER, Fernand KNOPIFF, Alexandre MARCETTE, Iwan GILKIN

(en de tussenlomst van James ENSOR en architect André DANIELS)

waarin de toren als

"Unique témoin du siècle resté légendaire de 1601 - 1604"

01.10.1912.

Gemeenteraad van Oostende beslist het behoud van de toren, mits het gebruik van de uurwerken en de klokken.

26.05.1919.

De toren wordt tot geklasseerd monument verklaard, 3de categorie, door de Koninklijke Kommissie voor Monumenten. Een bestek van kosten wordt gevraagd aan Architect DE LACENSERIE (maar die wou de barokke poort afbreken.)

De Koninklijke Kommissie voor Monumenten gaat niet mee met dit besluit, en formuleert : het behoud van de toren, de poort, de calvarie en de ecce Homo (Piëta) .....

"Elle émit enfin le voeu de voir orner la tour de plantes grimpantes (lierre ou vigne vierge) convenablement dirigées."

1925.

Architect VIERIN restaureert alles. .

De PEPPERBUSSE Sociëteit

BEDOELING VAN DE PEPPERBUSSE SOCIETEIT.

Het is de bedoeling van de Peperbusse Sociëteit om 'in de schaduw van de Oude Sint-Pieterstoren', meer gekend onder de naam DE PEPPERBUSSE, te zorgen voor de herwaardering en opwaardering van het kultureel goed en het kulturele leven.

Daarbij zal beroep gedaan worden op o.a. de omwoners, de handelaars, de lokale politieke of/en kulturele bevolking en de pers.

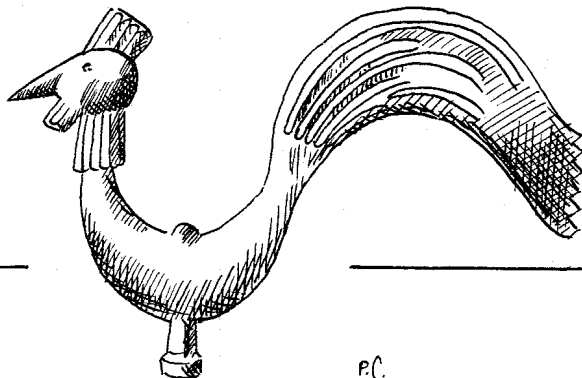
Het is de eerste bedoeling van de Peperbusse Sociëteit om de PEPPERBUSSE-TOREN te herwaarderen als monument, te zien dat ze onderhouden of gerestaureerd wordt, en dat geen enkel deel van deze oude toren verdwijnt of verplaatst wordt buiten de onmiddellijke omgeving.

Het is verder de bedoeling via manifestaties op kultureel plan, de buurt aantrekkelijker en bekender te maken en de bevolking dichter bij eigen huis bewust te maken van de waarde van hun oude wijk en haar historische waarde.

We zullen al onze voorstellen voorleggen aan de Burge-meester, Het Kollege van Schepenen en gemeenteraadsleden, zodat wij hen steeds volledig kunnen informeren over wat zoal kan gedaan worden door eigen bevolking in eigen straat. Het is de plicht en het recht van de bevolking om hun bestuurders bij te staan in het verwezenlijken van een beter leefmilieu. En dat geldt des te meer voor het oude stadsgedeelte, helaas net buiten de te verwachten stadshernieuwing.

DE PEPERBUSSE-WINDHAAN.

P.C.

Synopsis.

- 25.01.86 Robert MONTEYNE, bewoner van Pring Boudewijnstraat 8, Oostende centrum, stelt vast dat de windhaan op de Peperbusse aan de basis van het steunkruis afgeknakt is. De politie wordt verwittigd en sluit in de loop van de vormiddag de onmiddellijke omgeving rond de Peperbusse-toren af.
- 28.01.86 Tijdens de voormiddag en middag halen werklui van de firma Heleblitz, Vissersstraat 87 8350 Moerkerke, het volledige gevaarte van de toren. Pierre Claes, Kerkstraat 44, 8400 Oostende maakt fotoreportage en noteert de naam van de firma, om nadien wat meer informatie te kunnen ophalen.
- 03.02.86 Pierre Claes telefoneert naar het kantoor Heleblitz om te weten wat er met de windhaan zal gebeuren : "Niets, het is afval !", waarna hij naar Moerkerke rijdt om dat "afval" eventueel op te kopen, gezien de heemkundige waarde van deze oude brokstukken. Daar blijkt dat de zaakvoerder een verwoed verzamelaar is van windhaantjes, en die van de oude Sint-Pieterskerk is één, zoniet de grootste en mooiste in de reeks. Kruis en totaal vernielde bol zijn zo mee te krijgen, maar de bronzen skulptuur moet blijven : "Er gaat hier geen haan buiten onder de 50.000 frs" en de zaakvoerder wijst naar kleinere voorbeelden. "Afval ?"
- 11.02.86 Eerste en tweede vriendschappelijke vergadering van de nog op te richten 'PEPERBUSSE SOCIETEIT', die als doel heeft de her- en opwaardering van de buurt rond de Peperbusse wat meer stuwkracht te geven. Het rekupereren van de windhaan wordt als eerste prioriteit opgenomen. Deelnemers zijn : INLIJSTINGEN KUNST & AMBACHT (Pierre Claes en Viviane T'Joen) KUNSTKRING DE PEPERBUSSE VZW (André Baert, Roland Monteyne en Sonia Boeve). Er wordt een werkschema opgesteld.

24.02.86 Start van het werkschema "Peperbusse Sociëteit".

Er wordt getelefoneerd naar de dienst voor gebouwenzorg van de stad Oostende, dhr MICHIELS, aan wie het volledige verhaal wordt gedaan. Hij voelt zich in zijn bedoelingen bedrogen, omdat de firma Heleblitz hem verzekerd had dat er niets rekupereerbaars was. Hij belooft de situatie te herzien.

25.02.86 De pers wordt ingelicht : Fred van de Bussche (Het Volk), Guido Walters (Het Nieuwsblad). De Heer Michiels weet te melden dat de haan, het kruis en de bol nog vandaag kunnen terug zijn : "Maar wat ga je ermee doen ?"

26.02.86 (Het Volk)

Oostendes oudste haan ging vliegen

Fred Vandebussche

OOSTENDE — De torenhaan van de „Peperbusse” — het beschermd restant van een oude kerk bij de huidige dekenale Sint-Petrus-en-Pauluskerk en het oudste monument van Oostende — is gaan vliegen.

Het uit 1932 daterend beest lijkt spoorloos, nadat het in de storm van 24 op 25 januari hachelijke slagzij kreeg en door een in dat soort klussen gespecialiseerd bedrijf uit Moerkerke „in veilig-

heid” werd gebracht. De haan is blijkbaar door een slordigheid als „afval” beschouwd en gewoon meegegeven met de arbeiders van dit bedrijf, omdat het vast stond dat de haan nooit meer zijn job zou kunnen klaren, namelijk het aanwijzen van de windrichting.

Dat de Peperbusse zo kaal was intrigeerde de bevolking van de buurt, die zonder haan dus niet meer weet vanwaar de wind komt, en nochtans is de windrichting in een kustplaats vol vissers essentiële informatie. Vandaar dat de zorg groot was

en de ijver om te zoeken eveneens. Nu blijkt dat de zaakvoerder van de gespecialiseerde onderneming uit Moerkerke een verwoed verzamelaar is van torenhanen, al dan niet geblutst, en dat die weigert het dertig kilo zwaar kleinood af te staan. „Onder de vijftigduizend frank gaat hier geen haan buiten”, moet hij aan een heemkundige speurder hebben verteld. En daarmee zat het spel dus pas goed op de wagen, want die heemkundige liet zich dat niet zeggen, en liep maar liefst meteen naar de Executieve. Daar is

hem verteld dat de haan, net als de rest van de Peperbusse, een geklasseerd monument is en derhalve nooit mocht verwijderd worden. Er zijn er die zeggen dat het stuk pluimvee ondertussen al versmolten is tot dertig kilo puur rood koper waarde bijna duizend frank maar dat wordt dan elders te gengesproken.

Het stadhuis schijnt zich wel zorgen te maken over het lot van de torenhaan, vooral omdat blijkt dat een bluts of een bui nog niet meteen afval maakt van een „gevallen haan”.

Mevrouw Goossens van Monumentenzorg, Brugge geeft ons volgende nuttige inlichtingen : Alle (?) elementen van een geklasseerd monument behoren samen ; zeker de windhaan.

Op het kantoor van dhr Michiels vinden we de windhaan en de vernielde bol terug. Het kruis zou in de kelder liggen. Reeds de dag voordien had Heleblitz alles terug gebracht. Dit goede nieuws wordt overgemaakt aan Fred van de Bussche, Guido Walters en konservator Norbert Hostyn.

27.02.86 (Het Volk)

En de haan, hij kwam weer...

OOSTENDE — De torenhaan van de Peperbusse, die einde januari in nogal mysterieuze omstandigheden was verdwenen, is plots terug. Ons blad van gisteren, waarin de verdwijning van het beest was gesignaleerd, was nog niet droog, toen de torenhaan alweer bij de wettige eigenaar was, in het stadhuis van Oostende dus.

Een opmerkelijke snelheid voor een haan die de respectabele leeftijd van 53 jaar heeft bereikt en veruit de oudste van de stad is.

Wat er nu zal gebeuren met de miraculeus

teruggekeerde haan, is een andere vraag. Het drie meter hoog torenkruis en de haan zelf hebben lelijke averij opgelopen in de storm die het gevaarte knakte. De kans lijkt niet klein dat de nestor der Oostendse torenhanen uiteindelijk vol blutsen en builen in de kelder van het heemkundig museum terechtkomt, al is er al een groep gevormd van enkele bewoners uit de buurt van de Peperbusse, die de haan een bestemming wil geven onmiddellijk bij zijn oude plaats, als zou blijken dat het té duur uitvalt om haan en kruis weer helemaal bovenop de Peperbusse zelf te plaatsen.

F.V.

Weggeschonken als schroot

Oostende: haan van „peperbusse” terug

OOSTENDE – Tijdens de januaristormen waren het kruis en de windhaan op de oudste toren van Oostende afgeknapt. Gedurende enkele dagen hing het onbereikbare stuk metaal aan de top van „de peperbusse” te slingeren, maar viel niet naar beneden. Uit veiligheidsoverwegingen werd de omgeving afgezet. Het stadsbestuur vond ondertussen een aannemer uit Moerkerke, die tegen forse betaling de karwei wilde klaren. De „trofee” mocht hij als oud ijzer meenemen.

Enkele buurtbewoners waren het met deze gang van zaken niet eens. Zij stellen dat „de peperbusse” een geklasseerd monument is met alles erop en eraan. Ook de zware koperen windhaan. Het stadsbestuur en de dienst monumentenzorg te Brugge werden onder de arm genomen, met het oog op de terugkeer van de haan die in 1938 werd geplaatst. Wat gisteren dan ook gebeurde.

„De peperbusse” is het enige overblijfsel van de Sint-Pieterskerk die in 1478 gebouwd werd, zoals op de gedenksteen in de zuidelijke muur nog te lezen is. De driebeukige kerk brandde op 14 augustus 1896 af. Alleen de middeleeuwse toren die sinds 1946 een beschermd monument is, hield stand.

Enkele buurtbewoners vinden dat de haan in Oostende

moet blijven. Het toeval wil dat de man die de haan naar beneden haalde een verzamelaar is. Waar aanvankelijk gedacht werd dat van de 50 jaar oude haan nog weinig zou overblijven dan oud ijzer, bleek het groengeoxydeerde koper nog in goede staat.

Door tussenkomst van Monumentenzorg kwam de haan on-

dertussen al terug. Er is immers een ministeriële toelating nodig om geklasseerde eigendommen te vervreemden. De haan wordt niet teruggeplaatst.

Buurtbewoners werken nu plannen uit om het mooie exemplaar op te poetsen en op eigen kosten ergens in de omgeving van de middeleeuwse toren te rehabiliteren. (gwo)

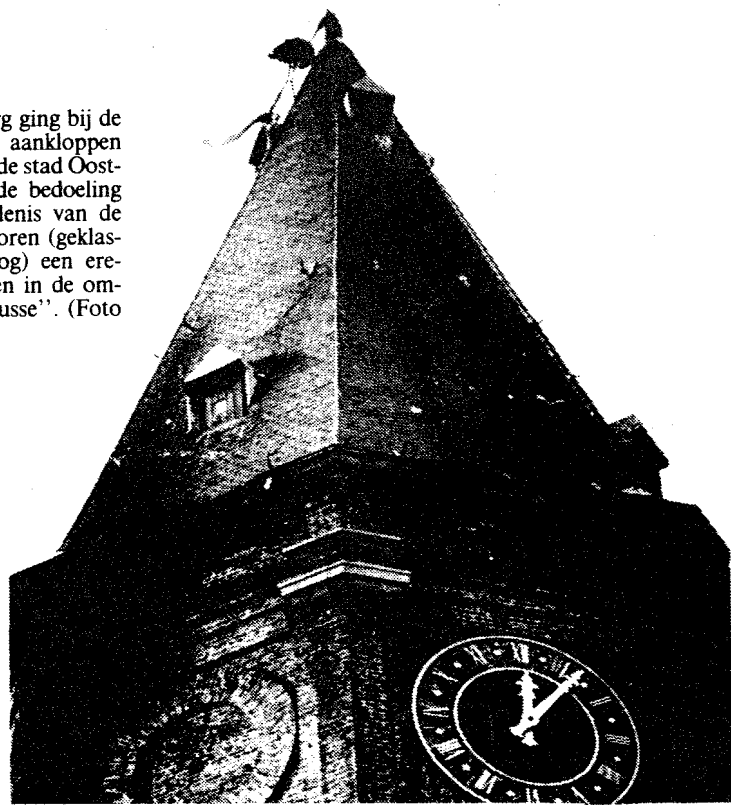
28.02.86 Volksvertegenwoordiger A. Laridon stelt een dringende vraag aan de gemeenteraad betreffende de bestemming van de Windhaan.

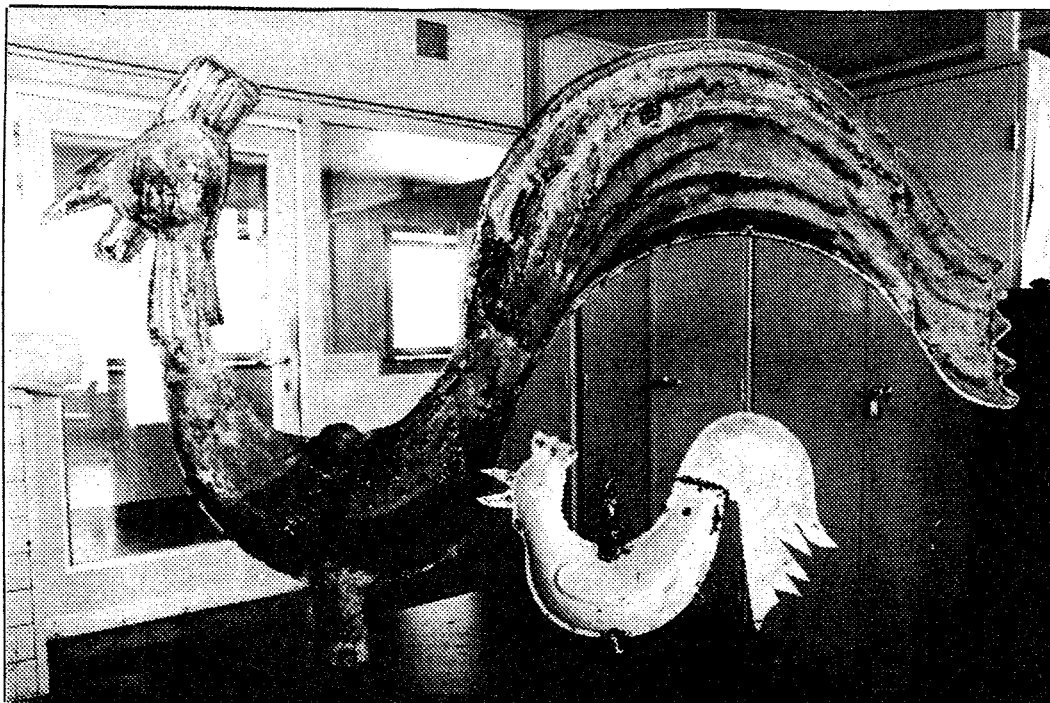
Haan van Oostendse „peperbusse” wordt bezienswaardigheid

(De Zeewacht)

De erge januaristormen haalden de meer dan 50-jarige koperen haan bovenop de „peperbusse” van z'n voetstuk. Zoals op bijgaande foto blijkt was het inderdaad 5 na twaalf toen een aannemer van Moerkerke werd aangesproken om de windaanwijzer van het overblijfsel van de oude Oostendse Sint-Pieterskerk te

halen. Monumentenzorg ging bij de aannemer-verzamelaar aankloppen om de haan alsnog aan de stad Oostende te laten. Het is de bedoeling dat het stukje geschiedenis van de door brand vernielde toren (geklaas- seerd vlak na de oorlog) een ere- plaats krijgt aangeboden in de om- geving van de „peperbusse”. (Foto Soenen)

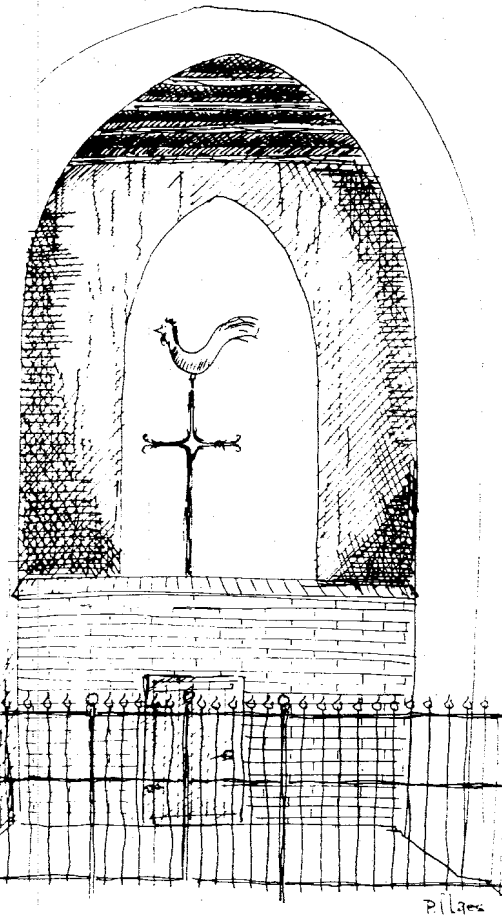
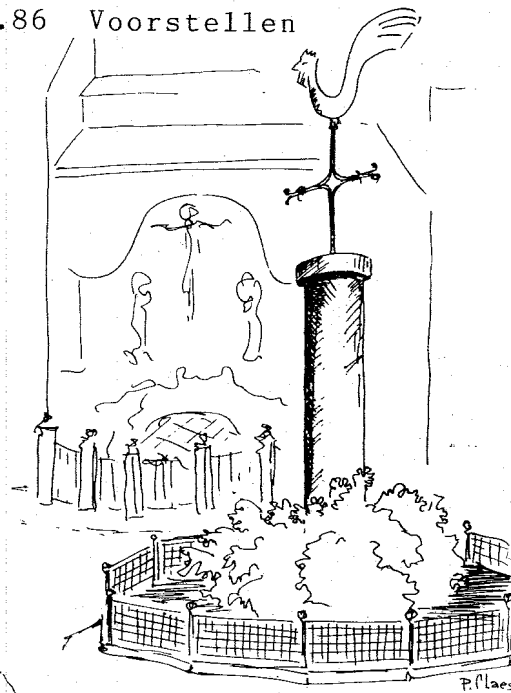
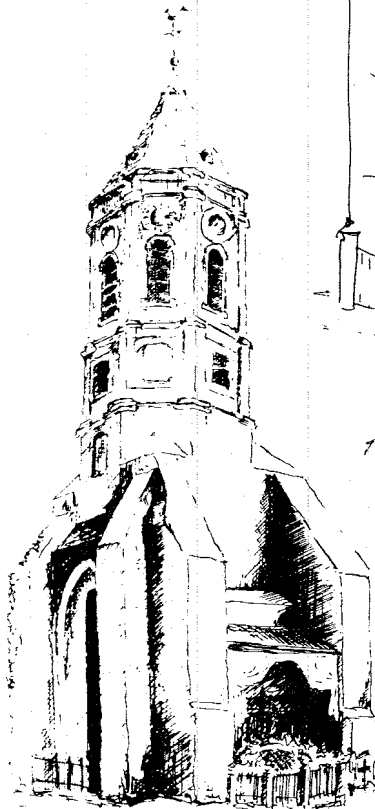

Hanenkwestie in Oostende

OOSTENDE – Er was de jongste dagen wat de doen rond torenhanen in Oostende. In het bureau van stadsingenieur Michiels staan momenteel niet één maar twee koperen windhanen. De grootste en meest gestyleerde is afkomstig van de „Peperbusse”. Het kleinere exemplaar werd tijdens de stormachtige januarimaand van de kapucijnenkerk in de Christinastraat gehaald. De kleine haan, waarvan de voet weggekankerd is, draagt nog een kogelspoor uit de oorlog. De grote haan met een lengte van anderhalve meter verkeert na bijna vijftig jaar dienst nog in betrekkelijk goede staat. Kunstwaarde hebben de kopersculpturen niet. Heemkundig zijn ze wel interessant en sommigen hechten er zelfs een sentimentele waarde aan. De torenhanen verhuizen wellicht naar het heemkundig museum „De Plate”, tenzij de buurtbewoners van de Peperbusse die de hanenkwestie op gang brachten hun zin krijgen. Zij willen de grote haan, desnoods op eigen kosten, een plaatsje geven in de omgeving van de oudste toren van Oostende. (gwo)

03.03.86 De Peperbusse Sociëteit trekt naar het stadhuis met hun voorstellen. Dhr Schepen Chrisiaens heeft laten uitrekenen dat het herplaatsen een half miljoen zou kosten. Te veel. Samen met schepen Mackelberghe vindt hij onze voorstellen zeer goed. Krussiaal is het gesprek met schepen Daniëls, die eerst de noodzakelijkheid van het terugbrengen van de haan nagaat, voorstelt op het geheel in het Park te plaatsen waar de klok van de oude Sint-Pieterskerk hangt (verborgen achter het bloemenuurwerk), maar hij belooft ons voorstel te bestuderen en te vergelijken met andere opties. Het zou voorgelegd worden die avond tijdens de kommissie van Schepencollege.

04.03.86

Gesprek met journalist Fons Roets (de Zeewacht). Nog geen nieuws van de beslissing van het Schepenkollege.

10.03.86

Nog geen nieuws over de beslissing van het Schepenkollege.

17.03.86

Schepen Maeckelberghe zegt dat er nog niets beslist is. Hij weet niets af van het voorstel van schepen Daniëls. Het is zijn gevoel, als schepen voor Kultuur, dat de elementen van de Peperbusse bij de toren moeten blijven.

18.03.86

Nog geen nieuws over de beslissing van het Schepenkollege.
Gesprek met journaliste Goedeline Van Hoorneweder (Tijdingen).

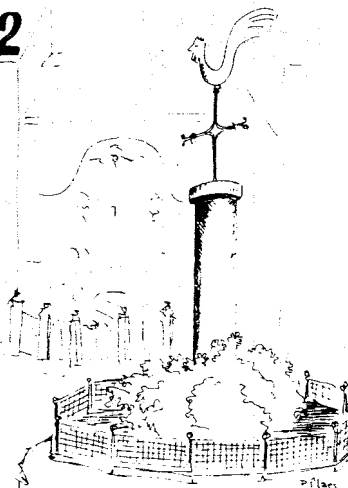
Peperbusse Sociëteit strijdt voor behoud van Peperbusse-haan !

Enkele omwonenden van de Oostendse Peperbusse, u weet wel, het oudste gebouw van de stad in de schaduw van de Petrus en Pauluskerk, zijn voor het ogenblik druk in de weer om de haan van de toren weer in ere te herstellen. De 1-meter-hoge en 30kg-wegende „windzot” sneuvelde immers in de nacht van 24 op 25 januari en verdween dan met de westenwind richting Moerkerke, waar de zaakvoerder van de gespecialiseerde afbraakfirma hem reeds in zijn verzameling van torenhanen had opgenomen. De „Kippen” van de Prins Boudewijnstraat en de Kerkstraat misten echter hun haan en het was schilder en encadreur Pierre Claes die persoonlijk naar Moerkerke trok om te zien wat er van de haan geworden was.

Bij de firma Helleblitz kreeg hij te horen dat de tot afval verklaarde torenhaan te koop was voor minstens 5000 fr. De firma had er echter geen bezwaar tegen dat de heer Claes de haan terug meenam naar Oostende. Door de omvang en het gewicht van het „ding” was dat niet mogelijk. We noteren dan 3 februari. Een week later op 11 februari wordt de Peperbusse Sociëteit geboren. Leden zijn: André Baert, Sonja Boeve, Pierre Claes, Roland Monteyne en Viviane T'Joen. Het eerste doel van de kulturele vereniging is de terugkeer van de torenhaan, de bol en het kruis van de Peperbusse !

Overtuigd van het feit dat alle elementen van een geklasseerd monument moeten samen blijven, trekken ze naar het stadhuis en daar belooft Ir. Michiels het nodige te doen om de haan terug in Oostende te krij-

2

gen. En twee dagen later lag de haan onder de man zijn bureau !

De Peperbusse Sociëteit wil nu kost wat kost vermijden dat het prachtig „dier” ergens te velde wordt gedeponerd of uitgerangeerd. Zij hebben zich over het probleem gebogen en hebben een paar voorstellen gedaan aan de stad. Ten eerste zou de torenhaan weer op de toren kunnen geplaatst worden. Een tweede voorstel bestaat erin de haan een plaatsje te geven in het „vagevier” terwijl hun persoonlijke voorkeur wel gaat naar een derde voorstel. Aan de voet van de ouwe toren bevindt zich namelijk een bloemenperk en het derde voorstel bestaat erin dat het kruis, met de bol en de haan er boven op, op een sokken

zou geplaatst worden in dat bloemenperk (zie schets). Een groot probleem zou het volgens de mensen van de sociëteit niet zijn om ergens een sokkel van 4m op de kop te tikken. Deze eventuele realisatie zou een mooie start zijn voor de herwaardering van het plein en van de toren, waar voor deze zomer alvast enkele kulturele manifestaties gepland zijn.

De Peperbusse dateert van 1729. In 1418 stond op dezelfde plaats de Petrus en Pauluskerk. Ze werd in 1478 herbouwd. De klokken werden gedoopt door de bisschop van Sarepta, suffrogaan van Doornik, op 19-6-1478. Bij het Beleg van 1601 werd de kerk gedeeltelijk vernield en in 1606 opnieuw ingewijd. De brand van 19 juli 1712 vernietigde het gebouw en de toren. De kerk werd heropgebouwd in 1729. In 1896 brandde de kerk opnieuw af maar de toren bleef gespaard. Achteraf werd het monumentaal kerkportaal dat de brand overleefde, in de toren gemetseld.

(FR)

25.03.86

Van schepen Daniëls horen we dat het Schepenkollege beslist heeft de haan in haar momentele (niet gerestaureerd) staat in het plantsoen voor de peperbusse toren in te schakelen (ons 2de voorstel).

Terugplaatsen is a) te duur

- b) het metalen gebinte van de torenspits is gevaarlijk toegenakeld.

27.03.86
(De Streekkrant)

Peperbusse-Haan midden bloemenperk ?

De haan die verdween van de Oostendse Peperbusse-toren blijft in het nieuws. In januari sneuvelde het dier samen met het kruis waarop het vaste voet had, en belandde bij een gespecialiseerde afbraakfirma. Maar de omwonenden namen het niet dat „hun” Peperbusse van zijn topornament ontdaan was en er werd een Peperbusse-Sociëteit opgericht met als leden André Baert, Sonja Boeve, Pierre Claes, Roland Monteyne en Viviane T'Joen. Die zetten zich in voor de herwaardering van het

plein en plannen enkele kulturele manifestaties, maar de eerste opdracht is: de terugkeer van de torenhaan. Aan het stadsbestuur heeft men reeds drie voorstellen gedaan: of de haan terug op de toren, of hem een plaatsje geven bij de „zieltjes van 't vagevier”, of hem op een sokkel plaatsen midden het bloemenperk dat zich voor de Peperbusse bevindt. Hoe dan ook, men zingt er reeds een variante op een bekend zuidafrikaans liedje: „maar die haan komt meer”!

DE PEPERBUSSE EN ZIJN HAAN

De afgevallen haan van de Peperbusse heeft niet alleen voor heel wat spanning gezorgd, hij is ook de aanleiding tot de definitieve start van "De Peperbusse Sociëteit". Dit is een vereniging van mensen uit de Peperbusse-buurt die bekommerd zijn voor een leefbaar Oostende en meer bepaald een heropleving van de buurt rond ons historisch erfgoed, de Peperbusse.

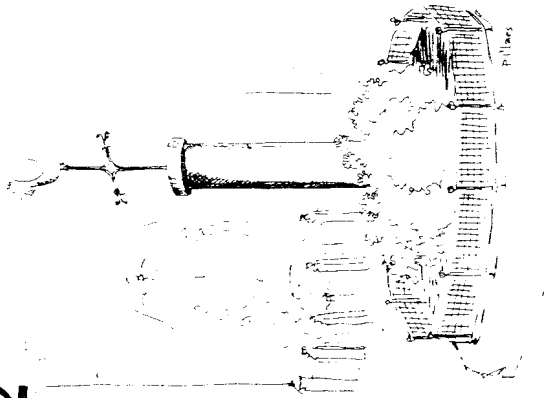
Monumentenzorg te Oostende: een antiek bankportaal van de Peperbusse achter klim op ...

De storm in januari had de haan afgebroken en een firma uit Moerkerke had die eraf gehaald. Nadat deze koperen haan (1,5 meter breed) bijna verdwenen was als "schroot" bij een verzamelaar, is hij dank zij het initiatief van de heer Pierre Claes (inlijster in de Kerkstraat 44), daarna bijgestaan door o.a. André Baert, opgespoord, en uiteindelijk teruggehaald met de steun van Monumentenzorg.

De Peperbusse is immers al wat overblijft van de Sint-Pieterskerk, gebouwd in 1478 en afgebrand, op de toren na, op 14 augustus 1896. Het is een beschermd monument sedert 1946. Het grote probleem voor de buurtbewoners bleef: wat zal er met die haan gebeuren? De kostprijs voor plaatsing ligt + 600.000 fr.

Na heel wat geloes en aankloppen bij diverse schepen is er nu voorlopig goed nieuws. De haan zal, opgepoetst, prijken op het stukje groen naast de Peperbusse zoals de heer P. Claes als voorstel geschetst had.

2

P L E I N T J E

A I S

O N T M O E -

T I N C S P L A A T S

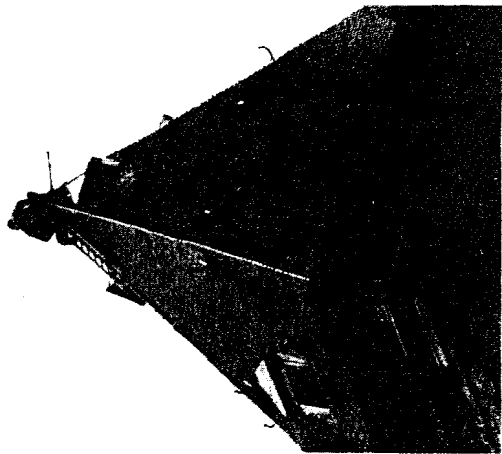
De bedoeling van schepen Quaghebeur is wel de haan weer op de toren te plaatsen, doch slechts nadat de Peperbusse grondig gerestaureerd is. Een kopie van de haan kan dan weer op zijn zultje.

De plannen van de Peperbusse-Sociëteit gaan echter nog verder. Vooreerst willen ze laten onderzoeken of de ruimte binnen de toren niet kan gehervardeerd worden tot een ruimte voor kulturele manifestaties.

Welke stad bestaat het immers om zijn oudste monument met

een hoogspanningskabine op te vullen?

Baarenboven moet deze plaats zijn waarde terugkrijgen door er een klein pleintje van te maken, aansluitend bij de winkelstraatbedekking van de Paulusstraat. Wat voor handelaars vlot kan, moet ook kunnen voor buurtbewoners!

BESTEMD VOOR DE BURGER

Toeval wil dat er in het stadhuis nu een tentoonstelling is over pleinen. Wij citeren twee teksten :

Pleinen waren vroeger bestemd voor de burgers. Nu zijn ze overwegend voorbehouden voor de auto's. Maar gelukkig ... er ontstaat een nieuwe trend om de pleinen opnieuw voor te behouden voor allerlei activiteiten gericht op de inwoners".

VOOR HET PETRUS- EN PAULUSPLEIN

"Dit is het eerste plein dat de bezoeker van Oostende ontmoet op weg naar de binnenstad. En een eerste indruk van een stad is belangrijk ! Helaas het plein is winderig, niet geanimeerd en onherbergzaam, behalve voor auto's".

De Peperbusse in zijn verwaarloosd doch natuurlijk kader op zondag. De lezer kan hier goed zien hoe het voetpad kan doorgetrokken worden links voorbij de Peperbusse. In de week belemmeren de auto's het zicht in sterke mate.

Met weinig kosten kan hier aan de slag, en een belangrijke verfraaiing zal het gevolg zijn.

28.03.86

Gesprek met Hoofdbibliothekaris en Heemkundige Omer Vilain zal historische informatie samenzoeken en ons steunen in onze voorstellen.

02.04.86

De reinigingsdienst van de stad Oostende begint met het opkuisen aan de binnenkant van de Peperbussetoren.

03.04.86

Wij brengen bezoek aan de toren waar de arbeiders bezig zijn met het opscheppen van duivemest en duivekadavers (enorme hoeveelheden)

05.04.86

We vernemen dat de klimop aan de Zuidkant van de toren zal gesnoeid worden.

11.04.86 (Het Laatste Nieuws)

Haan van Ieperbusse wordt in plantsoen geplaatst

Oostende

In Oostende wordt er de jongste tijd nogal druk met beelden rondgezeuld. Thans is het kennelijk de beurt aan hanen van kerktorens. Het schepencollege heeft immers aan raadslid Alfons Laridon (SP) laten weten dat onderzocht wordt om de haan van de Peperbusse te plaatsen in het tuintje voor het «Vagevuur», met andere woorden aan de voet van de toren. Naar verluidt, zijn de plannen hiertoe al ver gevorderd.

De haan van de Peperbusse, de

rest van de oude Sint-Petrus- en Pauluskerk die op 14 augustus 1896 afbrandde, kwam plots in het nieuws toen de spits er op 25 januari afdonderde. Dit ten gevolge de hevige storm. Het ding slingerde vervaarlijk heen en weer en de straat diende zelfs enige tijd voor het verkeer afgesloten, zoals we toen trouwens meldden.

Bijna verdwenen

Een onderneming uit Moerkerke-Damme kwam de haan, in

opdracht van het Oostendse stadsbestuur, verwijderen. Maar daarmee verdween ook de haan. Vijf omwoners spanden zich echter in de spits van de kerktoren terug in de badplaats te krijgen en dan nog liefst op een fatsoenlijke plaats. Pierre en Vyviane Claes, André Baert, Sonia Boeve en Roland Monteyne zijn thans in hun plan geslaagd. In het plantsoentje voor het «Vagevuur», een miskend maar veel gefotografeerd onderwerp in Oostende, komt er nu een zuil en daarop de haan. Het voorstel van kunstgalerij «De Pe-

perbusse» is om een verhoging van ongeveer 4m. te voorzien, omgeven door «stekelige» beplantingen ten einde vandalen op een afstand te houden.

Intussen heeft de reinigingsdienst ook de oude kerktoren een flinke beurt gegeven. Een ongehoefde hoeveelheid aan uitwerpsels van dieren en vogelkrenges werden verwijderd.

En de haan? Die wacht intussen geduldig af, onder het bureau van een ingenieur op het stadhuis...

A.V.

14.04.86

De stadswerklieden laten weten dat ze een tweetal stenen, met inscriptie van namen en data, gevonden hebben. Dit in de binnenruimte.

15.04.86

De toren wordt van binnen verder gereinigd en de beplantingsdienst begint met de Klimop te verwijderen. Ook de brandweer komt erbij van pas.

16.04.86

Het houten beeld van St. Pieter wordt weggenomen en naar het Feestpaleis gebracht voor restauratie.

16.04.86 (Blitz)

Haantje de voorste

Toen enige tijd geleden de haan bijna van het dak van de Oostendse Peperbusse donderde werd ze er weggehaald. Het ding verdween uit de belangstelling, tot enkele inwoners zich gingen inspannen om hun haan terug te krijgen. Nu zou de haan teruggeplaatst worden, echter niet op het dak van de vervallen Oostendse kerk, maar op een zuiltje ervoor. Het Oostends Haantje de voorste.

Aan de trap wordt verteld dat

- het bijzonder ontroerend is vast te stellen hoezeer sommige van onze vroege vaders bekommerd zijn om ons cultureel erfgoed, al is dat ook een koperen haan.
- de haan van de Peperbusse, een restant van de oude Sint Petrus- en Pauluskerk, in januari jl. het onder de druk van een stormachtige wind belevend heeft en van zijn voetstuk naar beneden gedonderd is.
- een SP-raadslid aan het schepencollege schriftelijk vroeg wat uiteindelijk het lot en de bestemming zou worden van de koperen haan.
- hoewel er geen gekraai was bij de nederwaartse duikeling, omwonenden van de Peperbusse toch wakker geschud werden.
- enkelen inderdaad de zolen van hun schoenen gelopen hebben om de haan, die reeds via een ondernemer verdwenen was, terug naar Oostende te brengen.
- in afwachting van een nieuwe bestemming het koperen dier in het bureau van een stadsingenieur een onderkomen kreeg.
- uit het antwoord van het schepencollege aan het raadslid blijkt dat de haan een plaatsje zou krijgen in de hovingen van het „Vagevuur”, een oord dat de Oostendenaars wel bekend is.
- dit wel geen verkeerd idee is, aangezien een koning van het neerhof zich toch op een mestvaalt kan thuisvoelen.
- het aan de voet van de Peperbusse, ofte „t Vagevuur” immers nooit ontbreekt aan uitwerpselen van dieren en vogelkrenge.
- zijn supporters echter wensen dat de haan op een hoge sokkel geplaatst wordt, omringd van stekelige planten, als bescherming tegen vandalisme.
- men misschien ook een systeem zou kunnen inbouwen waarbij hij tijdig begint te kraaien als ongewilde handen hem aanraken.

Week 21 APRIL 1986 (TIJDINGEN)

Onze Peperbusse, eindelijk na onze mandenlange vraag, toch opgekuist. De klimop verberg inderdaad een mooi barokvoortaal. —

«Peperbusse» dient gerestaureerd

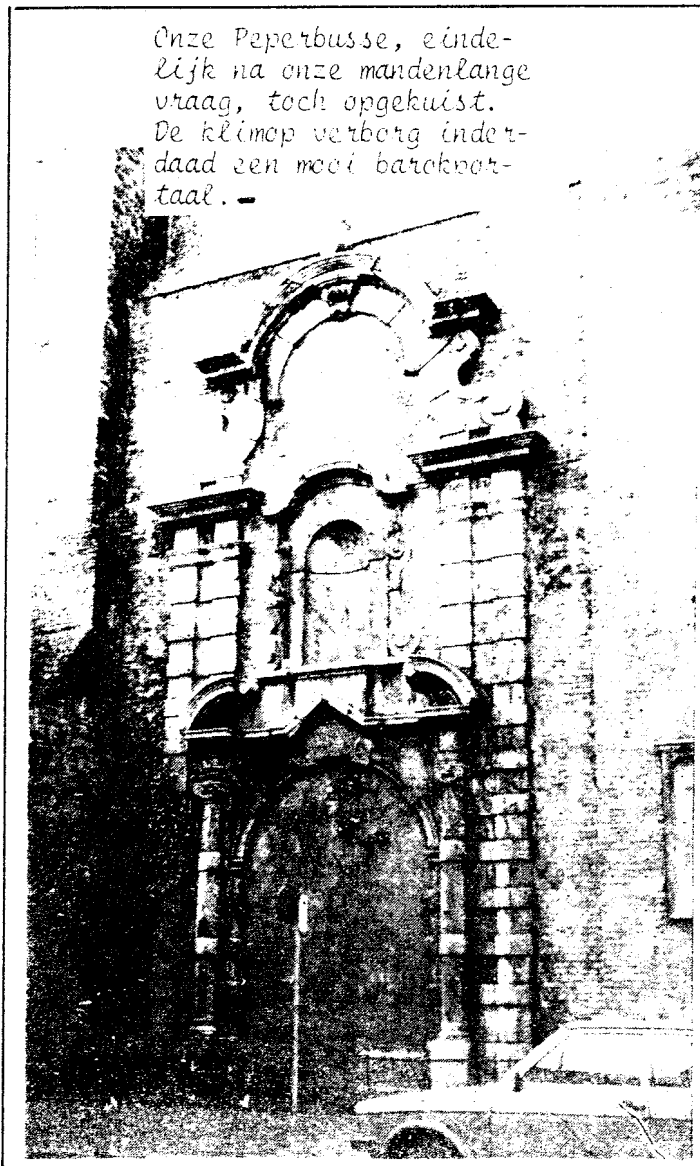
Nadat de haan van de Oostendse «Peperbusse», de toren van de vroegere hoofdkerk, naar beneden donderde, is het stadsbestuur de hele toestand er eens van nabij gaan bekijken. Daaruit blijkt dat vooral de spits van de toren in een bedenkelijke toestand verkeert. Hier zullen grondige restauratiewerken nodig zijn. Intussen is de toren, waarin zich op de gelijkvloerse verdieping enkel een hoogspanningslokaal bevindt, grondig gereinigd van afval en krenge van duiven en meeuwen. Ook het klimop rondom is verwijderd, waardoor wordt vermeden dat de bakstenen muren nog langer aangetast worden. Naar verluidt, bevindt zich boven nog het klokkenspel (alhoewel de eigenlijke klokken zijn verwijders) en de onderdelen van het vroeger uurwerk. Voer voor geschiedkundigen is er ook nog, met verschillende devotieplaketjes en opschriften op de muren. De «Peperbusse» is het enig overblijfsel van de oude kerk die omstreeks de eeuwwisseling door brand werd vernield. De voorstelling «Het Vagevuur», één van de meest gefotografeerde onderwerpen in Oostende, zal in haar oorspronkelijke toestand herschapen worden. Een studie hiertoe is thans aan de gang.

A.V.

APRIL - MEI 1986 (WIJ AAN ZEE)

• Nadat de oude haan boven de Peperbusse onlangs roemloos sneuvelde heeft men voor een echt Oostendse oplossing gezorgd. Enerzijds had de schepen van Kultuur geen geld om die haan weer boven de toren te zetten en anderzijds kon men die haan niet zomaar lidwiederen : de „Peperbusse” is immers een geklasseerd monument en dus is ook de haan van de „Peperbusse” dat.

Maar geen nood : schepen Makelberge zou niet de verlichte geest van de Oostendse kultuur zijn indien hij niet voor dé oplossing gezorgd had. De haan zal nu naast de Peperbusse opgesteld worden. Zo is de Kultuur alweer gered. Oostends clochemerle.

SINT PIETERSTOREN
'PEPERBUSSE'
L. Vilain plein Oostende

Enig en uniek restant van de in 1478 gebouwde Sint Pieterskerk.

Na de vele oorlogen en aanvallen op Oostende (1489, Oostenrijk - 1604, Spanje - 1706, Engeland) te hebben getrotseerd, brandt de kerk tijdens herstellingswerken tot op de grond af in 1712, de toren wordt erg beschadigd en dient gedeeltelijk herbouwt te worden. In 1729 is de kerk volledig herbouwd en de toren krijgt op de oude vierkante basis een achthoekige bovenbouw.

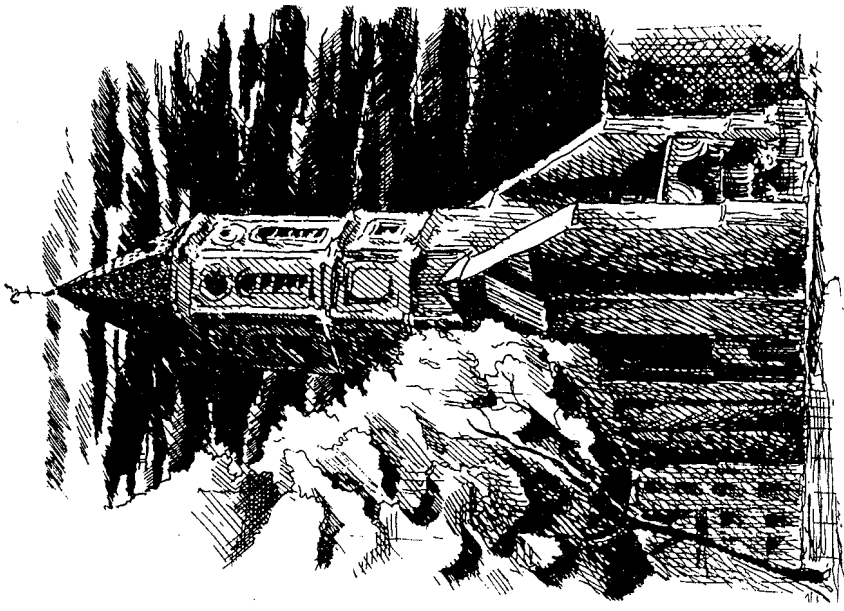
Emmanuelis De Camba, deken te Oostende, sticht in 1761 de berg van barmhartigheid met de bedoeling de arme doden een menswaardige begrafenis te geven. In 1766 werd de calvarieberg, ook in opdracht van De Camba, voltooid.

Na het overlijden van de eerste koninging der Belgen (1859) wordt ter hare nagedachtenis een praalgraf in de Sint Pieterskerk opgericht.

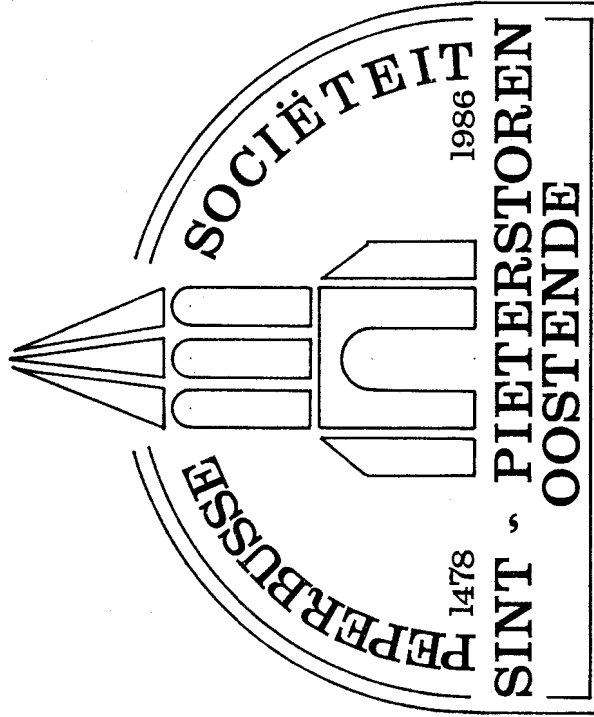
Een tweede grote brand in 1896 zal de toren definitief scheiden van de kerk. De totaal verwoeste kerk wordt afgebroken. Er is sprake de toren ook af te breken. Maar in 1912 wordt de beslissing genomen deze te bewaren mits het gebruik van klokken en uurwerk, het barokke portaal dat de brand overleefde werd tegen de zuidgevel van de toren geplaatst.

Een volledige restauratie van de toren, calvarie en Ecce Homo wordt uitgevoerd in 1925. Nog een laatste herstelling aan het kruis en windhaan gebeurt in het jaar 1953. Vanaf deze datum zal er nog weinig aandacht besteed worden aan de toren, die stillaan zal vervallen en een huisvesting wordt voor honderden duiven.

Men beseft het verval in 1986, na het afwaaien van de windhaan en torenkruis. Onder invloed van de intussentijd opgerichte 'Peperbusse Societeit' beslist het stadsbestuur de Sint Pieterstoren opnieuw te laten restaureren, en geeft diezelfde societeit de toestemming er een museum in onder te brengen. En zo ontstond het jongste en tevens oudste museum van Oostende in 1990.

**kunst &
ambacht**
inlijstingen
tel. 059/800427
kerkstraat 44 oostende

1

"ROBERTUS COGNOMENTO FRISIUS" (Robrecht de Fries 1029-1093) Graaf van Vlaanderen - opdrachtgever tot de bouw van de eerste St. Pieterskerk op Oostende ter Streep.

2

Zegel van Oostende XIVe eeuw
+ S. SCABINORUM . DE . OESTENDE . TESTREP +

3

Sint Pieter - Patroonheilige van de stad.
Beeld in houtsnijwerk ca. 1760 bevond zich destijds in een nis boven de ingangspoort (13) na de brand van 1896 werden de poort en beeld tegen de toren geplaatst (26).

4

Tweede St. Pieterskerk ca. 1550. Deze kerk werd hier op deze plaats in 1478 gebouwd om de onderwaterstaande eerste kerk te vervangen.

5

In 1484 werd in deze kerk de kluiszenares door de deken van Oudenburg geïnstalleerd.

5a

Het opsluiten van deze kluiszenares was enkele jaren geleden aanleiding tot het fantaseren van een legende, waarin de kluiszenares kennis maakt met de duivel...

6

Oostende, 1555, hier zijn duidelijk de twee St. Pieterskerken te zien, één op de resten van Ter Streep en één op de huidige hoger gelegen plaats.

7

1613, na het beleg van Oostende (1601 - 1604) blijft nog enkel de toren van de eerste kerk over.

8

Eén van de honderden slachtoffers van het beleg (1606- 1604) begraven naast de kerk.

9

In 1712 brandt de kerk tijdens werkzaamheden bijna volledig af, er worden plannen gemaakt voor een nieuwe St. Pieterskerk.

10

Het beukengedeelte is herbouwd in 1717, de toren krijgt in 1729 een achthoekige bovenbouw op de oorspronkelijke vierkante basis.

11

Het nieuwe altaar en interieur.

12

Oorspronkelijk smeedijzeren torenkruis waaide in 1986 van de toren (20).

13

De St. Pieterskerk. Vanaf 1729 tot 1793 werd de kerk nog enkele malen door bombardementen van de Fransen beschadigd, maar groeide toch uit tot een volwaardige kerk.

14

Het oude uurwerk werd pas in de jaren vijftig van deze eeuw vervangen door een elektrisch mechanisme.

15

1764. De Calvarie wordt gebouwd tegen de toren in opdracht van de broeders van de Molt de Charité.

16

Het praalgraf van de eerste koningin 1859 - daarvoor wordt een klein rond gebouwje naast de toren geplaatst (13).

17

Zaterdag 14 augustus 1896 - 12u10 min - de St. Pieterskerk brandt volledig af, alleen de toren blijft bewaard.

18

Op 26.6.1919 wordt de toren, na vele jaren met afbraak bedreigd, tot geklasseerd monument verklaard; een laatste restauratie wordt in april 1953 uitgevoerd "Omdat er gevaar bestond dat het torenkruis naar beneden zou vallen". Sindsdien is de toren op slot en is verwaarloosd geworden.

19

1986 - 3.000 kg duivenmest en allerhande kadavers worden door de reinigingsdienst uit de toren geruimd.

20

Aanleiding tot deze beurt was het afwaaien en verdwijnen van kruis (12) en windhaan van de toren - 25 januari 1986.

21

Kopij van de originele windhaan - schaal 1/2.

22

St. Pieterstoren voor de restauratie, zonder windhaan.

23

Na het oprichten van de Peperbusse Sociëteit op 11 februari '86 en aandringen bij het stadsbestuur wordt de toren gerestaureerd. De werken beginnen met het plaatsen van de stelling op 6.10.88 om 8.30u.

Het volledige dak wordt hersteld en van nieuwe leien voorzien, alle galmboarden en de vloer van het eerste verdiep vernieuwd. Het nieuwe kruis en de gerestaureerde windhaan worden op dinsdag 31 januari 1989 om 16 uur terug op de toren geplaatst.

24

De leien hebben ca 35 jaar dienst gedaan, de ladderhaken zijn vele jaren ouder.

25

Doorsnede van de St. Pieterstoren 1st verdiep (museum)
2de verdiep (klokkenhuis)
3de verdiep (uurwerk)
en 3 spitsverdiepingen.

De totale toren is ongeveer 57 m hoog.

De basis is 17,50 x 16,50 m.

Aan de basis hebben de muren een dikte van 1,85 m en bij het achthoekige gedeelte zijn deze nog 0,86 m.

De oppervlakte binnen is ongeveer 56 m².